

Політова Анна Сергіївна,
доцент кафедри державно-правових
дисциплін Донецького державного
університету управління, кандидат
юридичних наук, доцент

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ: ВИМИСЕЛ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Протидія корупції є темою, яка постійно «лунає» у засобах масової інформації, викликає дискусії у науковців, працівників правоохоронних органів, стає темою для обговорення на наукових заходах. Лише протягом останніх трьох місяців проведено приблизно п'ять наукових конференцій, семінарів, засідань за круглих столів, під час яких обговорювались питання протидії корупції. Це пов'язано з тим, що корупція стала реальністю нашого життя і дуже складно уявити, що у суверенній демократичній правовій державі розв'язати певне коло питань без неправомірної вигоди або як деякі продовжують називати «хабаря». Тому беззаперечним є факт, що корупція має масштабний глобалістичний характер і, на превеликий жаль, на сучасному етапі розвитку суспільства набуває досить широкого розповсюдження.

Але чому вона існує в Україні і перешкоджає на шляху євроінтеграції?

У преамбулі до Кримінальної конвенції про боротьбу із корупцією від 27 січня 1999 р. вказано на необхідності здійснювати у невідкладному порядку спільну кримінальну політику, спрямовану на захист суспільства від корупції, включаючи ухвалення відповідних нормативно-правових актів і вжиття превентивних заходів [1].

Сьогодні у нашій державі існує достатньо нормативно-правових актів, що покликані протидіяти корупції в Україні. Проте, не нормативно-правові акти регулюють міжособистісні відносини, які змушують вчиняти кримінально-протиправні діяння та отримувати за це певні матеріальні блага – гроші, коштовності, нерухомість тощо. І тому виникає питання: наскільки є ефективним механізм протидії корупції в Україні? Можна відзначити, що напевно, одним із них є Кримінальний кодекс (далі – КК) України.

У примітці до ст. 45. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям КК України зазначено, що корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 цього Кодексу. Кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, відповідно до цього Кодексу вважаються

кримінальні правопорушення, передбачені статтями 366-2, 366-3 цього Кодексу. Здається, що у КК України, чітко визначено, які кримінальні правопорушення є корупційними, а які є правопорушеннями, пов'язаними з корупцією.

Але про що свідчить статистична інформація Офісу Генеральної прокуратури України? Проведений нами аналіз відомостей про зареєстровані кримінальні правопорушення (провадження) та результати їх розслідування, узагальнюються у звітності за формою № 1 «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення» та щодо осіб, які вчинили злочини, узагальнюються у звітності за формою № 2 «Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення», які формуються на підставі даних, внесених до Єдиного реєстру досудових розслідувань користувачами інформаційної системи щомісячно оновлюється у розрізі статей та розділів КК України. Разом з тим, у звітності не виокремлюються дані про кримінальні правопорушення з ознаками корупції, вчинені шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410 КК України). Також у звітності, яка формується органами прокуратури, не виокремлюються дані про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, передбачені ст. 354 КК України.

Зокрема, з січня по липень 2021 року було обліковано 7325 корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією. Інша зовсім ситуація щодо вироків суду за цією категорією кримінальних проваджень. Так, наприклад, «у 2019 р. в судах першої інстанції було 2296 кримінальних проваджень за фактом хабарництва стосовно трохи більше ніж 3 тис. осіб. Кількість вироків порівняно з попереднім роком зменшилася до 176, виправдали 92 особи, проти 38 провадження закрили, щодо 168 винесли інші рішення. На кінець року стосовно майже 2,6 тисячі людей залишилися нерозглянутими справи. Торік тенденція збереглася – кількість проваджень за фактом хабарництва збільшилась, а вироків ухвалили менше. Так, в 2020-му в судах було 2 тисячі 375 справ стосовно 3,2 тисячі осіб. При цьому засудили лише 125 осіб, 59 – виправдали, щодо 33 закрили справи» (більш детально на Малюнку 1) [2].

Наведені нами статистичні дані вказують на неефективність Закону про кримінальну відповідальність, адже значна частина осіб, які вчинили такі кримінальні правопорушення залишається поза системою правосуддя.

Малюнок 1. Розгляд судами першої інстанції кримінальних проваджень за ст. 368 КК України [2]

Окрім того, вважаємо за доцільне вказати на необхідність перегляду переліку корупційних кримінальних правопорушень, оскільки деякі з них, відповідно до міжнародних антикорупційних актів, не є правопорушеннями цієї групи, а вчинення кримінального правопорушення службовою особою – не є підставою вважати його корупційним. Також вважаємо за доцільне у подальших дослідженнях продовжити розробку проблеми протидії корупції в Україні.

Список використаних джерел

1. Кримінальної конвенції про боротьбу із корупцією від 27 січня 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101 (дата звернення: 25.11.2021)

2. Скільки вироків хабарникам винесли українські суди. URL: https://www.slovovidilo.ua/2021/11/25/infografika/suspilstvo/skilky-vyrokiv-xabarnykam-vynesly-ukrayinski-sudy?fbclid=IwAR2qqwmgS7RGMGdRYPISqphlCSnQqF7ditUO9g5HBluu9d_9C2Iaur0-0p0 (дата звернення: 25.11.2021)